

HALLINTOVALIOKUNNAN MIETINTÖ 34/2014 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 19 päivänä syyskuuta 2014 lähettänyt hallintovaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen eduskunnalle laiksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta (HE 133/2014 vp).

Lakialoite

Valiokunta on käsitellyt esityksen yhteydessä seuraavan aloitteen:

— LA 63/2012 vp — Kimmo Tiilikainen /kesk ym.: Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 29 ja 55 §:n muuttamisesta.

Lausunnot

Eduskunnan päätöksen mukaisesti perustuslaki-valiokunta, sivistysvaliokunta ja sosiaali- ja ter-

veysvaliokunta ovat antaneet asiasta lausunnon (PeVL 40/2014 vp, SiVL 12/2014 vp, StVL 17/2014 vp), jotka on otettu tämän mietinnön liitteiksi.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntöneuvos Marja Isomäki ja neuvotteleva virkamies Arto Salmela, valtiovarainministeriö
- opetusneuvos Emmi Virtanen, opetus- ja kulttuuriministeriö
- apulaisosastopäällikkö Olli Kerola, sosiaali- ja terveysministeriö
- apulaisjohtaja Reijo Vuorento, Suomen Kuntaliitto.

Lisäksi valiokunnalle on toimitettu Savonlinnan kaupungin kannanotto.

HALLITUKSEN ESITYS JA LAKIALOITE

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annettua lakia.

Kunnan peruspalvelujen valtionosuusprosenttia ehdotetaan alennettavaksi siten, että kuntien valtionosuusprosentti vuonna 2015 olisi 25,42 ja kuntien omarahoitusosuus olisi 74,58 prosenttia.

Valtionosuusprosentin muutoksessa on otettu huomioon vähennyksenä 2,88 prosenttiyksikön vähennys liittyen vuoden 2015 alusta voimaan tulevaan valtionosuuspuudistukseen, jossa painopistettä siirretään kustannus- ja tarve-erojen tasauksesta tulojen tasaukseen. Lisäksi vähennyksenä on otettu huomioon 0,73 prosenttiyksikköä liittyen valtionosuuden leikkaukseen, 0,64 pro-

senttiyksikköä liittyen ammattikorkeakoulujen rahoitusuudistukseen, 0,16 prosenttiyksikköä liittyen sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksujen korotusta vastaavaan säästöön, 0,08 prosenttiyksikköä liittyen harkinnanvaraisen valtionosuuden korotuksen lakkauttamiseen ja 0,02 prosenttiyksikköä liittyen turvakotitoiminnan siirtoon valtion vastuulle.

Valtionosuusprosentin muutoksessa on otettu lisäyksenä huomioon 0,27 prosenttiyksikköä liittyen jäteveron tuottoa vastaavaan valtionosuuden lisäykseen siten, että jäteveron tuotto siirtyy asukaskohtaisesta tuotosta osaksi valtionosuusjärjestelmää, sekä 0,05 prosenttiyksikköä liittyen vanhuspalvelulain toteuttamiseen siten, että valtionosuus on 54,3 prosenttia. Lisäyksenä on lisäksi otettu huomioon 0,04 prosenttiyksikköä liittyen muilta osin uusien ja laajenevien tehtävien toteuttamiseen siten, että valtionosuus on 50 prosenttia.

Pääministeri Stubbin hallituksen hallitusohjelman perusteella uusiin ja laajeneviin tehtäviin valtionosuus olisi 100 prosenttia tehtävien laskennallisista kustannuksista, ellei valtionosuustehtäviin tehdä vastaavansuuruisia vähennyksiä.

Vuoden 2015 alusta kuntien vastuulle siirretävistä työmarkkinatuen rahoituksesta aiheutuva vasta kustannusten noususta esitetään korvattavaksi osa kunnille valtionosuusjärjestelmän sisällä siten, että uudistuksen nettovaikutus kuntien talouteen on tasasuuruinen.

Veroperustemuutoksista johtuvia kunnallisia kiinteistöverojen yhteensä 83 miljoonan euron nettomääräisiä vähennyksiä vastaavasti ehdotetaan lisättäväksi peruspalvelujen valtionosuutta 15,31 eurolla asukasta kohden.

Esitys liittyy valtion vuoden 2015 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2015.

Lakialoite LA 63/2012 vp

Lakialoitteessa esitetään kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annettua lakia (1704/2009) muutettavaksi siten, että kiinteistövero palautetaan verotuloihin perustuvaan valtionosuuksien tasaukseen ja että valtionosuus kunnille määrättävistä uusista lakisääteisistä tehtävistä on täysimääräinen laskennallisista kustannuksista.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Yleistä

Kuntien peruspalvelujen valtionosuudesta annettuun lakiin ehdotettavat muutokset liittyvät vuoden 2015 valtion talousarvioesityksessä kunnan peruspalvelujen valtionosuusmomentilla (28.90.30) oleviin esityksiin.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan alennettavaksi kunnan peruspalvelujen valtionosuusprosenttia 25,42 prosenttiin ja vastaavasti korotettavaksi kunnan omarahoitusosuutta 74,58 prosenttiin. Suurimmat yksittäiset, valtionosuusprosenttiin vaikuttavat vähennykset sisältyvät vuoden 2015 alusta voimaan tulevaan valtionosuusuudistukseen (676/2014), jossa siirrettiin painopistettä kustannus- ja tarve-erojen tasauk-

sesta tulojen tasaukseen valtionosuusjärjestelmän sisällä. Toinen merkittävä vähennys liittyy ammattikorkeakoulujen rahoituksen siirtoon kokonaan valtion vastuulle. Lisäksi valtionosuusprosenttia pienentää muun muassa aikaisempiin kehyspäätöksiin perustuva valtionosuuden leikkaus. Valtionosuusprosentin muutoksessa lisäyksenä on huomioitu muun muassa jäteveron tuottoa vastaava valtionosuuden lisäys sekä vanhuspalvelulain toteuttamiseen kohdennettu lisäys.

Täydentävän talousarvioesityksen perusteella kuntien peruspalvelujen valtionosuutta lisätään verotulotasauksen oikaisun ja muiden tarkistusten vuoksi yhteensä 49,5 miljoonaa euroa sekä omaishoidon tuen kehittämiseksi 4,8 miljoonaa euroa. Täydentävä talousarvioesitys on

otettu huomioon hallintovaliokunnalle toimituksessa selvityksessä, jonka mukaan kunnan peruspalvelujen valtionosuusprosentti täsmentyisi 25,63 prosentiksi ja kunnan omarahoitusosuus 74,37 prosentiksi.

Hallintovaliokunta pitää myönteisenä ja periaatteellisesti tärkeänä, että esityksen mukaan uusissa ja laajenevissa tehtävissä valtionosuus on 100 prosenttia tehtävien laskennallisista kustannuksista, ellei valtionosuustehtäviin tehdä vastaavansuuruisia vähennyksiä. Ehdotus liittyy hallitusohjelman linjaukseen, jonka mukaan hallitus pidättäytyy uusien, kuntien menoja lisäävien tehtävien ja velvoitteiden antamisesta ilman, että päätetään samalla vastaavan suuruisista tehtävien ja velvoitteiden karsimisesta tai uusien annettavien tehtävien ja velvoitteiden täysimääräisestä rahoittamisesta. Periaate on tarkoitettu sovellettavaksi kevään 2013 kehyspäätökseen nähden uusiin hankkeisiin. Säännöstä ei siten sovelleta vuoden 2015 talousarvioon eikä sen yhteydessä voimaan tuleviin lakeihin. Sivistysvaliokunta sekä sosiaali- ja terveysvaliokunta ovat lausunnoissaan puoltaneet ehdotusta. Hallintovaliokunta korostaa, että kuntien menoja lisäävien tehtävien ja velvoitteiden kustannukset tulee arvioida realistisesti.

Vuodesta 2015 kuntien vastuulle siirrettävää työmarkkinatuen rahoituksesta aiheutuvasta kustannusten noususta esitetään korvattavaksi osa (75 miljoonaa euroa) kunnille valtionosuusjärjestelmän sisällä siten, että uudistuksen nettovaikutus on kuntien talouteen tasasuuruinen. Hallintovaliokunta toteaa, että kuntien rahoittaman työmarkkinatuen suuruus riippuu viime kädessä siitä, kuinka paljon kuntien rahoitusvastuun piiriin kuuluvia työttömiä kyetään aktivoimaan. Uudessa monialaisessa yhteistoimintamallissa (HE 183/2014 vp) kunta voi itse nykyistä paremmin vaikuttaa työllistymistä edistävien palvelujen järjestämiseen ja sitä kautta kunnan työmarkkinaosuuden vähenemiseen. Valiokunta tähdentää tässä yhteydessä myös toimintaan kohdennettavien työllisyysmäärärahojen (32.30.51) merkitystä.

Perustuslakivaliokunta on arvioinut hallituksen esitystä erityisesti julkiselle vallalle kuulu-

van perusoikeuksien toteuttamisvastuun, alueellisen yhdenvertaisuuden edistämisen, kuntien itsehallinnon sekä valtion ja kuntien välisen rahoitusperiaatteen kannalta. Valtionosuusmuutoksia arvioidessaan valiokunta katsoi, että nyt ehdotettu valtionosuusprosentin alennus on kuntatalouden ja yksittäisten kuntien kannalta merkittävä. Saamansa selvityksen perusteella valiokunta arvioi kuitenkin, etteivät ehdotetut kuntien valtionosuusprosentin alentaminen ja omarahoitusosuuden korotus vaaranna sillä tavoin kuntien mahdollisuutta päättää itsenäisesti omasta taloudestaan, että se muodostuisi perustuslain vastaiseksi. Valiokunta toisti myös näkemyksensä kokonaisvaltaisen kuntakohtaisen arvioinnin tarpeesta.

Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Kiinteistöveron huomioiminen valtionosuuslaskennassa

Vuosien 2015—2018 valtiontalouden kehyspäätökseen sisältyi päätös kuntien yleisen ja vakituksen asuinrakennuksen kiinteistöveroprosenttien ala- ja ylärajojen nostamisesta. Vuoden 2015 talousarvioesityksen yhteydessä ratkaisun arvioitiin lisäävän 48 miljoonalla eurolla kuntien verotuloja.

Hallituksen esitykseen sisältyy veron tuoton kasvua vastaava peruspalvelujen valtionosuuden vähennys kuntakohtaisella arviolaskelmalla kiinteistöveron tuoton kasvua vastaavasti.

Veron tuoton kasvun mitoituksessa on otettu huomioon tiedossa oleva alarajojen noston vaikutus, joka pystytään arvioimaan tarkasti kuntakohtaisesti. Sen sijaan ylärajojen vaikutusta ei pystytä arvioimaan kuntakohtaisesti. Sen osalta on päädytty laskelmissa jakamaan veron tuotto kaikille kunnille verotusarvojen mukaisessa suhteessa sekä yleisen että vakituksen asuinrakennuksen osalta erikseen. Tältä pohjalta on arvioitu valtionosuuslaskelmissa kuntakohtainen verotuotto.

Hallintovaliokunta kiinnitti jo valtiontalouden kehyksistä ja talousarvioesityksestä antamissaan lausunnoissa (HaVL 8/2014 vp, HaVL

28/2014 vp) huomiota siihen, että kuntien kiinteistöveroprosenttien ylä- ja alarajojen korotuksista kertyvä tuotto — kuten myös kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksukorotuksesta kertyvä tuotto — esitetään vähennettäväksi kuntien valtionosuuksista.

Hallintovaliokunta pitää kuntien kannalta ongelmallisena, että kiinteistöveron korotukset ohjataan valtion hyväksi. Valiokunta on aiemmissa lausunnoissaan pitänyt tärkeänä, että kuntien veropohjaa vahvistetaan (esim. HaVL 4/2013 vp, HaVL 22/2013 vp). Nyt käsiteltävänä olevan esityksen mukaan osa kiinteistöveron tuotosta ohjautuisi pysyvästi valtiolle. Kuntien välillä ratkaisu aiheuttaa epäoikeudenmukaisuutta. Aikaisemmin veroprosenttia nostaneet kunnat saavat pitää tulonlisäyksen täysimääräisenä, vaikka kunta olisi nostanut prosenttia esimerkiksi tälle vuodelle. Ylärajojen nostamiselle on arvioitu tuotto-odotus, jota ei pystytä laskemaan kuntakohtaisesti. Laskelmissa se joudutaan kohdentamaan kaikille kunnille, myös niille, joiden veroprosentti ei muutu ensi vuonna.

Perustuslakivaliokunta piti kiinteistöveron tuoton ottamista valtionosuuksien kautta valtion menojen katteeksi huonosti yhteensopivana perustuslain 121 §:n turvaaman kuntien itsehallinnon ja siihen kiinteästi liittyvän kuntien verotusoikeuden kanssa. Valiokunnan käsityksen mukaan ehdotus ei kokonaisuutena olennaisesti rajoita kuntien mahdollisuutta päättää itsenäisesti taloudestaan. Valiokunta katsoi kuitenkin, että ehdotettu tapa kohdentaa valtionosuusvähennykset kohtelee kuntia melko sattumanvaraisella perusteella eri tavoin kunnan aiemmin tekemien päätösten pohjalta ja se voi asettaa jokseenkin samanlaisessa rahoitusasemassa olevat kunnat valtionosuusleikkausten osalta erilaiseen asemaan riippuen siitä, tehdäänkö kiinteistöveron korotus nyt vai tehtiinkö se vuosi sitten. Valiokunta katsoi, että tilanne, jossa valtio lainsäädännöllä pakottaa tietyt kunnat korottamaan veroa, mistä kunnalla pitäisi olla oma harkintavalta, ja samalla leikkaa epäjohdonmukaisesti vain näiltä kunnilta tuon korotuksen itselleen valtionosuusleikkauksella, merkitsee voimakasta puuttumista kunnalliseen itsehallintoon ja on

vaikeasti yhteensovitettavissa perustuslaista johtuvan kunnallisen itsehallinnon periaatteen kanssa.

Hallintovaliokunta katsoo, että esitystä tulee tältä osin muuttaa. Valtionosuuden 48 miljoonan euron vähennys voitaisiin toteuttaa esimerkiksi pienentämällä jäteveron tuottoa vastaavaa 70 miljoonan euron lisäystä 48 miljoonalla eurolla, jolloin lisäys olisi 22 miljoonaa euroa. Tähän liittyen valtionosuusprosentti nousisi 0,08 prosenttiyksikköä, kun sen korotusvaikutus hallituksen esityksessä on 0,27 prosenttiyksikköä. Kiinteistöveron tuoton kasvua vastaava 48 miljoonan euron leikkaus voitaisiin myös tehdä erillisenä valtionosuusvähennyksenä, jolloin se vähentäisi valtionosuusprosenttia 0,19 prosenttiyksikköä.

Hallintovaliokunnan saaman selvityksen mukaan lopputulos kummassakin edellä mainitussa vaihtoehdossa on sama, eli valtionosuusprosentti pienenesi 0,19 prosenttiyksikköä. Valtionosuusprosentin kautta tehty vähennys kohdentuisi käytännössä kaikkiin kuntiin asukas-kohtaisesti samansuuruisesti (8,85 euroa/asukas). Hallintovaliokunta pitää tarkoituksenmukaisena, että vähennys toteutetaan erillisenä valtionosuusvähennyksenä, ja ehdottaa lakiehdotuksen 35 ja 55 §:ään tehtäviksi tätä tarkoittavat muutokset yksityiskohtaisista perusteluista tarkemmin ilmenevin tavoin.

Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksutuottojen ottaminen vähennyksenä huomioon valtionosuusprosentissa ei ole valtionosuusjärjestelmässä noudatettavan bruttoperiaatteen mukainen, eikä se ole vaivatta yhteensovitettavissa kunnallisen itsehallinnon periaatteen kanssa. Sosiaali- ja terveysvaliokunta myös piti ongelmallisena, että kuntien ja kuntayhtymien palvelujen rahoittamisen tulonlähteeksi tarkoitettujen asiakasmaksutulojen korotukset vähennetään valtionosuuksista. Asiakasmaksutulot on valiokunnan käsityksen mukaan perusteltua käyttää ensisijaisesti sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuuden ja laadun turvaamiseen. Sosiaali- ja terveysvaliokunta kuitenkin puolsi lakiehdotuksen hyväksymistä. Saamansa selvityksen perus-

teella hallintovaliokunta on päätenyt puoltaamaan ehdotusta.

Harkinnanvarainen valtionosuuden korotus

Kevään 2013 kehyspäättöksen perusteella leikattiin harkinnanvaraisen valtionosuuden korotusta 10 miljoonalla eurolla. Kevään 2014 kehyspäättöksen sisältyi päätös pienentää määrärahaa edelleen 10 miljoonalla eurolla ja samalla lakkauttaa harkinnanvarainen valtionosuuden korotus. Mainittujen kehyspäättösten nojalla talousarvioesitykseen sisältyy 20 miljoonan euron vähennys peruspalvelujen valtionosuusmomentille. Tähän liittyen hallituksen esityksessä ehdotetaan kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 30 §:n kumoamista.

Hallintovaliokunta toteaa, että harkinnanvaraisen valtionosuuden poistuminen talousarviosta kaventaa erityisesti teollisuuden rakennemuutoksesta kärsivien paikkakuntien mahdollisuuksia huolehtia palveluistaan tilanteessa, jossa verotulot ja työpaikat nopeasti vähenevät (HaVL 26/2014 vp). Kuntien taloudellisen tilanteen heikkenemisen myötä harkinnanvaraisen valtionosuuden korotuksen merkitys poikkeuksellisissa, tilapäisissä ja ennakoimattomissa talousvaikeuksissa olevien kuntien tukemisessa korostuu. Koska korotettu valtionosuus voidaan kohdentaa täsmällisesti, on mahdollista päästä pienehköllä määrärahalla kohtuullisen tehokkaan tulokseen. Harkinnanvaraisella valtionosuuden korotuksella pystytään myös reagoimaan verotulojen laskuun verotuloihin perustuvaa valtionosuuden tasausta nopeammin. Avustusta ei myönnetä automaattisesti, vaan myöntäminen on sidottu kunnan omiin toimenpiteisiin talouden tasapainottamiseksi. Selvityksen mukaan nykyisessä muodossa järjestelmä ei myöskään rasita valtiontaloutta.

Hallintovaliokunta katsoo, että säännös harkinnanvaraisesta valtionosuuden korotuksesta tulee säilyttää. Myös perustuslakivaliokunta katsoi, että kunnan peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmään tulee kuntakohtaisten ongelmien lieventämiseksi sisältyä jatkossakin mahdollisuus harkinnanvaraiseen valtionosuuden korotukseen.

Edellä olevan perusteella hallintovaliokunta ehdottaa yksityiskohtaisista perusteluista tarkemmin ilmenevin tavoin, että harkinnanvaraisesta valtionosuuden korotusta koskevaa 30 §:ää ei kumota.

Yksityiskohtaiset perustelut

Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta

35 §. Veroperustemuutokset. Hallintovaliokunta on edellä yleisperusteluissa ehdottanut, että kiinteistöverotuoton kasvua vastaava 48 miljoonan euron vähennys tehdään erillisenä valtionosuuden vähennyksenä. Siitä seuraa, että pykälän yksityiskohtaisissa perusteluissa mainittu veroperustemuutosten nettomäärä on 131 miljoonaa euroa ja veroperustemuutoksista johtuvia verotulomenetyksiä vastaavasti kuntien valtionosuuksia lisätään 24,16 euroa asukasta kohden. Valiokunta ehdottaa tätä koskevien muutosten tekemistä *1 ja 2 momenttiin*.

36 §. Määräaikaiset kuntien valtionosuuteen kohdistuvat vähennykset ja lisäykset. Selvityksen mukaan pykälän *1 momentissa* tarkoitettujen valtionosuuden vähennyksen on tarkoitus olla 0,88 euroa asukasta kohden, kun hallituksen esityksessä vähennykseksi on virheellisesti kirjattu 0,89 euroa asukasta kohden. Valiokunta ehdottaa säännöksen korjaamista.

55 §. Valtionosuusprosentti ja kunnan omahoitosuus. Hallituksen esityksen antamisen jälkeen on valtionosuusprosentin tarkistuslaskennassa ilmennyt valtionosuusudistukseen liittyvässä verotulotasauksen laskennassa lasku- virhe sekä eräitä muita tarkistustarpeita, joiden korjaamisen perusteella kuntien valtionosuus kasvaa noin 52 miljoonalla eurolla ja valtionosuusudistukseen liittyvä valtionosuusprosentin vähennys pienenee 2,67 prosenttiyksiköön esitetystä 2,88 prosenttiyksiköstä. Vaikutus kuntien valtionosuusprosenttiin on 0,21 prosenttiyksikköä kuntien valtionosuutta lisäävä. Lisäksi yleisperusteluissa todettuun viitaten val-

tionosuusprosentissa on otettava vähennyksenä huomioon 0,19 prosenttiyksikköä liittyen kiinteistöveron tuoton arvioituun 48 miljoonan euron kasvuun vuonna 2015. Näistä seuraa, että pykälän 1 momenttia on tarpeen muuttaa niin, että kuntien valtionosuus on 25,44 prosenttia ja kuntien omarahoitusosuus on 74,56 prosenttia. Vuoteen 2014 verrattuna valtionosuusprosentti muuttuu siten 4,13 prosenttiyksikköä.

Voimaantulosäännös. Selvyyden vuoksi voimaantulosäännöksen 2 momenttia on syytä tämentää siten, että siinä todetaan, että vuosien 2010—2014 uusien ja laajentuneiden tehtävien piiriin jo kuuluviin mahdollisiin tehtävien toteuttamiseen sovellettaisiin voimassa olevan lain mukaista 50 prosentin valtionosuusprosenttia.

Johtolause. Yleisperusteluissa esitettyyn viitaten hallintovaliokunta ehdottaa, että lain 30 §:ää ei kumota.

Lakialoite

Koska hallintovaliokunta puoltaa kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamista hallituksen esityksen pohjalta edellä todetuin muutoksin, valiokunta ehdottaa lakialoitteen LA 63/2012 vp hylkäämistä.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella hallintovaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muutettuna (Valiokunnan muutosehdotukset) ja

että LA 63/2012 vp hylätään.

Valiokunnan muutosehdotukset

Laki

kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (1704/2009) (*poist.*) 35 a § sekä 36 §:n 5 momentti,
sellaisina kuin niistä ovat 35 a § ja 36 §:n 5 momentti laissa 1188/2013,
muutetaan 35 §, 36 §:n 1 ja 6 momentti sekä 55 §:n 1 ja 2 momentti,
sellaisina kuin niistä ovat 35 § ja 36 §:n 1 ja 6 momentti laissa 1118/2013 ja 55 §:n 1 momentti laissa 676/2014, sekä
lisätään lakiin uusi 34 a § seuraavasti:

34 a §
(Kuten HE)

35 §

*Veroperustemuutoksien huomioon ottaminen
valtionosuudessa*

Vuoden 2015 verotuksessa toteutettavista veroperustemuutoksista johtuvia verotuloväh-

nyksiä vastaavasti lisätään kuntien valtionosuutta 24,16 euroa asukasta kohden.

Jos 1 momentissa tarkoitetun valtionosuuden lisäyksen jälkeen kunnan verotulojen menetys on suurempi kuin 24,16 euroa asukasta kohden, lisätään kunnan peruspalvelujen valtionosuutta euromäärällä, joka saadaan vähentämällä asukaskohtaisesta verotulojen menetyksestä 24,16 euroa asukasta kohden. Jos kunnan verotulojen menetys on pienempi kuin 24,16 euroa asukasta kohden, vähennetään kunnan valtionosuudesta euromäärä, joka saadaan vähentämällä 24,16 eurosta kunnan verotulojen menetys asukasta kohden. Valtionosuuden yhteenlasketut vuosittaiset lisäykset ja vähennykset ovat koko maan tasolla yhtä suuret. Kunnan peruspalvelujen valtionosuuden muutosta laskettaessa sovelletaan vuoden 2013 verotustietoja ja vuoden 2014 veroprosenttia sekä asukaslukua vuosien 2013 ja 2014 vaihteessa.

36 §

Määräaikaiset kuntien valtionosuuteen kohdistuvat vähennykset ja lisäykset

Vuosina 2015—2018 kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta vähennetään vuosittain 0,88 euroa asukasta kohden valtion ja kuntien in-

formaatioteknologian kehittämishankkeiden rahoittamiseksi.

— — — — —
(6 mom. kuten HE)
— — — — —

55 §

Valtionosuusprosentti ja kunnan omarahoitusosuus

Kunnan 6—13 §:ssä tarkoitetut laskennalliset kustannukset jakautuvat siten, että kuntien valtionosuus on 25,44 prosenttia (*valtionosuusprosentti*) ja kuntien omarahoitusosuus on 74,56 prosenttia.

(2 mom. kuten HE)

— — — — —
(1 mom. kuten HE)

Valtion vuoden 2015 talousarvioon ja siihen liittyvien lakien mukaisiin tämän lain soveltamisalaan kuuluviin tehtäviin sekä vuosien 2010—2014 uusien ja laajentuneiden valtionosuustehtävien piiriin jo kuuluviin tehtäviin sovelletaan 55 §:n 2 momenttia sellaisena kuin se oli lain voimaan tullessa.

(3 ja 4 mom. kuten HE)

Helsingissä 5 päivänä joulukuuta 2014

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Pirkko Mattila /ps	Markus Lohi /kesk
vpj.	Mika Kari /sd	Tapani Mäkinen /kok
jäs.	Rakel Hiltunen /sd	Mika Raatikainen /ps
	Reijo Hongisto /ps	Kari Tolvanen /kok
	Risto Kalliorinne /vas	Ulla-Maj Wideroos /r
	Elsi Katainen /kesk	vjäs. Mikael Jungner /sd
	Timo V. Korhonen /kesk	Mikael Palola /kok.
	Antti Lindtman /sd	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Minna-Liisa Rinne.

VASTALAUSE 1

Perustelut

Esityksessä ehdotetaan, että kuntien valtionosuusprosenttia alennettaisiin 4,15 prosenttiyksiköllä siten, että vuonna 2015 kuntien valtionosuusprosentti olisi 25,44. Vastaavasti kuntien omarahoitusosuus olisi 74,56 prosenttia valtionosuustehtävien laskennallisista kustannuksista.

Esityksen taloudellisiin vaikutuksiin kuuluu valtionosuuksien väheneminen, mutta kuntien tehtävät eivät vähene muutoin kuin rakennepoliittisen ohjelman mukaisilla tehtävämuutoksilla. Tästä seuraa, että kunnat joutuvat sopeuttamaan toimintaansa vähenevien valtionosuuksien vuoksi.

Perussuomalaiset hallintovaliokunnan jäsenet katsovat, että nyt ehdotetut valtionosuusleikkaukset osuvat kipeästi kuntien talouteen. Tällä hetkellä kuntien tehtävät ja käytettävissä olevat rahat eivät ole tasapainossa. Tästä huolimatta hallitus edelleen nyt käsittelyssä olevassa esityksessään vähentää kuntien valtionosuuksia.

Valiokuntaryhmämme näkee, että julkisten palvelujen saatavuus on yksi tärkeimmistä yhteiskuntamme tasa-arvon mittareista. Pidämmekin erittäin hälyttävänä sitä, että rikkaiden ja köyhien hyvinvointi- ja eriarvoisuuserot kasva-

vat myös tämän esityksen johdosta jyrkästi. Nämä esityksen leikkaukset tulevat vain pahentamaan tilannetta.

Nykyisessä kuntatalouden tilanteessa valtion tulisi pidättäytyä uusien tehtävien ja velvoitteiden antamisesta. Jos kuitenkin uusia tehtäviä annetaan, niiden kustannusvaikutukset tulisi arvioida huolellisesti ja kunnille aiheutuvien kustannusten lisäys kompensoida täysimääräisesti. Täysimääräinen korvaus tukee rahoitusperiaatteen toteutumista kuntien ja valtion välillä.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että lakiehdotus hylätään ja

että hyväksytään yksi lausuma (Valiokunnan lausumaehdotus).

Vastalauseen lausumaehdotus

1. *Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy sekä pikaisiin että välittömiin toimiin, jotta kuntatalouteen suunnitellut valtionosuusleikkaukset perutaan ja kuntien peruspalveluihin kohdistuvaa valtionosuuksien määrää lisätään.*

Helsingissä 5 päivänä joulukuuta 2014

Pirkko Mattila /ps
Reijo Hongisto /ps
Mika Raatikainen /ps

VASTALAUSE 2

Perustelut

Ottaen huomioon kuluvalle vaalikaudella hallituksen jo toteuttamat rajut valtionosuusleikkaukset ja valtionosuusjärjestelmään tekemät kuntia suuresti eriarvoistavat muutokset sekä kunnille varsinkin ensi vuodeksi säilytetyt uudet ja raskaat velvoitteet alimitoitetuilla kustannusarvioilla on puheena oleva lakiesitys ihmisten peruspalveluiden järjestämisestä vastuussa olevien kuntien kannalta kohtuuton. Valtionosuusleikkausten lisäksi hallitus esittää ensi vuodeksi kuntien harkinnanvaraisen rahoituslisäjärjestelmän lakkauttamista, vaikka valtiontalouden näkökulmastakaan sille ei ole tarvetta.

Myös kiinteistöveron ylä- ja alarajojen ja asiakasmaksujen pakkokorotuksista kunnille koituvien lisätulojen imurointia pois valtionosuusleikkauksina emme voi hyväksyä. Tällä veivauksella hallitus kajoaa perustuslain kannalta hyvin kyseenalaisella tavalla kuntien verotusoikeuteen sekä kuntien mahdollisuuksiin päättää itsenäisesti taloudestaan. Lisäksi se on omiaan murentamaan luottamusta kunta-valtiosuhteessa sekä hankaloittamaan merkittävästi kuntien pitkäjänteistä taloussuunnittelua.

Kuntatalouden ja palveluita tarvitsevien kuntalaisten kannalta suurin ongelma on tällä hetkellä kuntien tehtävien ja niihin osoitetun rahoituksen epäsuhta. Hallitus ei ole tehnyt mitään konkreettista kuntatalouden vahvistamiseksi. Se on vuosittain syventänyt kuntatalouden ahdingkoa rajuilla valtionosuusleikkauksilla sekä määräämällä kunnille uusia lakisääteisiä velvoitteita alimitoitetulla rahoituksella. Kunnille luvatut tehtäväkevennykset miljardilla eurolla ovat jäämässä juhlapuheisiin.

Valtionosuusleikkausten arviointi

Ensi vuonna valtionosuuksia esitetään leikattavaksi valtiontalouden sopeuttamistoimena 188 miljoonalla eurolla. Lisäksi hallitus pakottaa lainmuutoksilla kunnat nostamaan kiinteistöve-

ron ala- ja ylärajoja sekä kuntalaisilta palveluiden käyttäjiltä perittäviä asiakasmaksuja, jotka hallitus imuroi pois saman tien valtionosuusleikkauksina. Kaiken kaikkiaan ensi vuonna hallitus leikkaa kunnilta valtionosuuksia yhteensä noin 280 miljoonalla eurolla. Kuluvalle vaalikaudella päätettyjen leikkausten yhteisvaikutukset vuoteen 2017 saakka ovat jopa noin 7 miljardia euroa.

Merkille pantavaa on valtion ja kuntien kustannustenjakosuhdetta osoittava valtionosuusprosentin romahdus. Kun se vuonna 2011 oli 34,11 % ja kuluvana vuonna 29,57 %, on se ensi vuonna enää 25,42 %. Toisin sanoen valtiovalta maksaa vähemmän kunnille määräämistään velvoitteista, ja vastaavasti kuntien pitää miettiä, millä vaje paikataan. Julkisen talouden kestävyysvajeen hoidon kannalta leikkauksilla ei ole sanottavampaa merkitystä, koska valtiontalous ja kuntatalous ovat molemmat julkista taloutta.

Rajut valtionosuusleikkaukset ovat pakottaneet kunnat nostamaan kunnallista ansiotuloverotusta. Tasasuuruisten valtionosuusleikkausten kuntakohtaiset vaikutukset voivat olla nelinkertaisia kunnallisverojen korotuspaineilla mitattuina. Erot ääripäiden välillä ovat revenneet ensi vuonna jopa 6,00 prosenttiyksikköön. Keskimääräisessä kunnallisverorasituksessa myös alueelliset erot maakuntien välillä ovat selvässä kasvussa. Lisäksi on huomattavaa, että entistä useampi korkean kunnallisverorasituksen kunta mieluummin lomauttaa henkilökuntaansa kuin nostaa lisää kunnallisveroprosenttia. Tämä vaarantaa asianmukaiset palvelut jatkossa. Tilanne on huolestuttava myös talouden ja työllisyyden kannalta, koska korkea kunnallisveroprosentti ei houkuta asumaan ja yrittämään tietyissä kunnissa ja alueilla, joilla muutoin olisi kaikki menestymisen edellytykset mm. luonnonvarojen puitteissa.

Hallintovaliokunnalle antamassaan lausunnossa eduskunnan perustuslakivaliokunta piti vuosittain toteutettuja leikkauksia ongelmallisi-

na perustuslain näkökulmasta. Kunnilla on merkittävä rooli julkiselle vallalle kuuluvan perusoikeuksien toteuttamisvastuun kannalta. Perustuslakivaliokunnan mukaan lakisäätteiset tehtävät liittyvät keskeisesti useiden taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten perusoikeuksien toteuttamiseen. Valtionosuusjärjestelmällä on merkitystä myös alueellisen yhdenvertaisuuden edistämisen kannalta. Järjestelmän tehtävänä on tasoittaa kuntien välillä olevia peruspalveluiden kustannus- ja tarve-eroja ja siten lisätä elinkeino- ja väestörakenteeltaan erilaisten kuntien asukkaiden yhdenvertaista kohtelua ja heidän tosiasiallisia mahdollisuuksiaan saada perusoikeuksien toteutumisen kannalta välttämättömiä palveluja.

Perustuslakivaliokunta kuitenkin päätyi toteamaan, että valtion ja kuntien kustannusvastuuta koskevan ns. rahoitusperiaatteen käytön ongelmana on edelleenkin se, että konkreettisesti tapauksessa periaatteen hyväksymisestä huolimatta ei ole luotu yhteisesti hyväksytyä arviointi- ja laskentamekanismia sen toteutumisesta tai toteutumatta jäämisestä. Näin siitä huolimatta, että perustuslakivaliokunta on toistuvasti arvioidessaan valtionosuusleikkauksia kehottanut luomaan menetelmän, jolla voidaan arvioida rahoitusvastuun periaatteen toteutumista. Hallintovaliokunnan hallituspuolueista koostuva enemmistö ei ole suostunut ottamaan asiaa mietintöihin. Voidaan jopa todeta, että rahoitusvastuun periaatteen toteutumista osoittavien mekanismien puute sekä puutteellisesti tehty lainvalmistelutyö kuntakohtaisten vaikutusten osalta on mahdollistanut perustuslaista johdetun rahoitusvastuun periaatteen kiertämisen, jolloin hallitus on voinut leikata valtionosuuksia kohtuuttomasti varsinkin yksittäisten kuntien kannalta.

Toinen hallituksen esitykseen kirjaamatta jäänyt asia liittyy kunnille määrättäviin uusiin velvoitteisiin sekä ensi vuoden alusta käyttöön otettavaan ns. täyden rahoituksen periaatteeseen kunnille määrättävistä uusista velvoitteista. Hallitus on ajamassa eduskunnassa läpi ns. kotihoiton tuen pakkokiintiöinnin, jonka arvioidaan kasvattavan päivähoidon menoja kunnissa noin 130 miljoonalla eurolla. Hallitus ei osoita eikä

muutenkaan ole varannut siihen lainkaan valtionosuuksia ensi vuodelle, vaan hallitus sysää täyden korvauksen rahoitusvastuun seuraavalle hallitukselle asiassa, joka jakaa eduskuntaa hyvinkin voimakkaasti. Niin ikään pitkäaikaistyöttömyyden hoidossa kuntaosuuden kasvattamisesta maksettava valtionosuus toteutetaan kunnille menevää yhteisöveron jako-osuutta kasvatamalla, ei siis normaalilla tavalla valtionosuusmomentilta. Tämä on selkein osoitus uudesta kunnille määrättävästä tehtävästä, johon edes valtiolla ei ole enää varaa, puhumattakaan kunnista.

Lisäksi on syytä huomata, että hallitus ei ole kyennyt konkretisoimaan teoiksi jo yli vuosi sitten kunnille lupaamaansa tehtävien kevennystä yhdellä miljardilla eurolla. Sen sijaan hallitus on lisäämässä Kuntaliiton arvioiden mukaan ensi vuonna kunnille uusia velvoitteita noin 300 miljoonalla eurolla.

Keskustan valiokuntaryhmän mielestä ja ottaen huomioon perustuslailla jokaiselle turvatut yhdenvertaisuus sekä sosiaaliset ja sivistykselliset perusoikeudet ei kunnilta voi enää leikata valtionosuuksia, koska hallitus ei ole kyennyt tuomaan eduskunnalle lakiesityksiä, joilla kuntien tehtäväkuormaa kevennetään yhdellä miljardilla eurolla.

Harkinnanvaraisen valtionosuuskorotuksen lakkautus

Hallituksen esittämä harkinnanvaraisen valtionosuuskorotusjärjestelmän lakkauttaminen kokonaan on käsittämätön ja täysin tarpeeton. Lakkauttamisesitys on täysin poliittinen valinta, eikä sitä voida perustella mm. valtionalouden säästötarpeilla. Voimassa olevan valtionosuslain mukaan harkinnanvaraisia valtionosuuksia voidaan maksaa valtion talousarvion osoittamisessa rajoissa. Toisin sanoen, mikäli valtion budjetissa ei ole osoitettu syystä tai toisesta määrärahaa kyseiseen tarkoitukseen, ei harkinnanvaraisia valtionosuuksia myöskään jaeta.

Keskustan valiokuntaryhmä yhtyy perustuslakivaliokunnan hallintovaliokunnalle antamassa lausunnossa esittämään näkemykseen, että harkinnanvarainen valtionosuuskorotusjärjestelmä

tulee säilyttää. Harkinnanvarainen valtionosuuden korotus on muodostanut rahoitusperiaatteen toteutumisen näkökulmasta tietynlaisen joustavasti olosuhteisiin reagoivan turvaverkon, jonka avulla on voitu helpottaa talousvaikeuksiin joutuneen kunnan tilannetta. Sillä voidaan varmistaa rahoitusperiaatteen toteutuminen yksittäisen kunnan osalta esimerkiksi kunnan joutuessa äkillisestä rakennemuutoksesta aiheutuviin talousvaikeuksiin tai kriisikunnan pakkoliitostilanteessa uuden kunnan ajautuminen kriisikunnaksi. Keskustan valiokuntaryhmä yhtyy hallintovaliokunnan linjaukseen harkinnanvaraisen valtionosuusmomentin säilyttämisestä, mutta edellyttää momentille määrärahaa.

Asiakasmaksujen ja kiinteistöverojen pakko-
korotusten tuottojen ohjaaminen valtiolle

Keskustan valiokuntaryhmä yhtyy perustuslakivaliokunnan lausunnossaan esittämään näkemykseen, että asiakasmaksutulot on tarkoitettu palveluiden järjestämisestä vastaavien kuntien ja kuntayhtymien tulonlähteeksi niiden rahoittaessa palveluitaan. Hallituksen nyt esittämä menettely, jossa valtio vähentää täysimääräisesti maksujen nostoon liittyvät tulonlisäykset kuntien valtionosuuksista, vie kunnilta yhden instrumentin tasapainottaa talouttaan. Maksutuottojen ottaminen vähennyksenä huomioon valtionosuusprosentissa ei ole valtionosuusjärjestelmässä noudatettavan bruttoperiaatteen mukainen, eikä se ole vaivatta sopusoinnussa kunnallisen itsehallinnon periaatteen kanssa.

Niin ikään perustuslakivaliokunta katsoo kiinteistöveron ala- ja ylärajojen pakkokorotuksen tuoton ottamista valtionosuuksien kautta valtion menojen katteeksi huonosti yhteen sopivana perustuslaissa turvatun kuntien itsehallinnon ja siihen kiinteästi liittyvän kuntien verotusoikeuden kanssa. On valtion ja kuntien taloudellisten suhteiden järjestelyperiaatteiden vastaisesti, että valtio tasapainottaa omaa talouttaan kunnille kuuluvilla verotuottojen lisäyksillä.

Lisäksi on todettava, että esityksellään hallitus osoittaa täydellistä epäjohtonmukaisuutta kiinteistöverotulojen kohdalla. Vuonna 2012

hallitus poisti kiinteistöveron valtionosuusjärjestelmän sisältämästä verotulojen tasauksesta väittämällä virheellisesti, että muussa tapauksessa kuntien kiinteistöverojen korotukset eivät koidu ao. kunnan hyväksi vaan ne sulavat verotulojen tasauksessa olemattomiin. Nyt hallitus esittää muutosta, jolla se ensin pakottaa tiettyjä kuntia korottamaan kiinteistöveroja, mutta kunnalle koituvat lisätulot imuroidaan niiltä pois valtionosuusleikkauksena. Saadun selvityksen mukaan yleisen kiinteistöveron alarajan pakkonoston takia jopa 43 kunnalta leikataan valtionosuuksia sekä vakituisen asuinrakennuksen kiinteistöveron pakkokorotuksen takia valtionosuuksia menettää 38 kuntaa. Asukaskohtaisesti laskettuna suurimmat leikkaukset kohdistuvat Kauniaisiin (87,57 euroa/asukas), Espooseen (78,89 euroa/asukas) ja Eurajokeen (73,32 euroa/asukas).

Keskustan valiokuntaryhmä toteaa, että hallintovaliokunta muutti kiinteistöverotuoton kasvua vastaavan 48 milj. euron vähennyksen tehtäväksi erillisenä valtionosuuden vähennyksenä. Valiokuntaryhmä ei voi hyväksyä tätä euroa/asukas-leikkausta, koska se kohtelee käytännössä epätasapuolisesti kuntakenttää.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että lakiehdotus hylätään ja

että hyväksytään kuusi lausumaa (Vastalauseen lausumaehdotukset).

Vastalauseen lausumaehdotukset

1. *Eduskunta edellyttää, että hallitus tasapainottaa kuntien tehtävien ja niihin osoitetun rahoituksen välistä epätasapainoa mm. toteuttamalla kunnille lupamansa tehtäväkevennykset yhdellä miljardilla eurolla.*
2. *Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin kuntien ja kokonaisen alueiden välisten taloudellisten erojen kaventamiseksi.*

3. *Eduskunta edellyttää, että mahdolliset tulevat kuntien valtionosuusleikkaukset kytketään toimenpiteisiin, jotka tosiasiallisesti keventävät kuntien tehtäviä ja muita velvoitteita.*
4. *Eduskunta edellyttää, että vuoden 2015 alusta voimaan tulevan kuntien uuden valtionosuusjärjestelmän ja alentuneen valtionosuusprosentin tilanteessa kuntien tosiasiallisista taloudellisista toimintaedellytyksistä tulee varmistua kaikkien kuntien kohdalla.*
5. *Eduskunta edellyttää, että kuntien harjunnanvaraiseen valtionosuusjärjestelmään kohdennetaan myös määräraha.*
6. *Eduskunta edellyttää, että jatkossa asiakasmaksujen sekä kiinteistöveron ala- ja ylärajojen korotuksia tai muita vastaavia, kuten jäteveron tuoton leikkauksia, ei vähennetä kunnilta valtionosuusleikkauksina.*

Helsingissä 5 päivänä joulukuuta 2014

Elsi Katainen /kesk
Timo V. Korhonen /kesk
Markus Lohi /kesk

VASTALAUSE 3

*Perustelut**1. Valtionosuuksien leikkaus*

Hallituksen esitys kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamiseksi, jonka valiokunnan enemmistö perusratkaisujen osalta on hyväksynyt, merkitsee kuntien valtionosuuden leikkaamista 188 miljoonalla eurola (- 0,73 prosenttiyksikköä) vuonna 2015.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä ei hyväksy tässä poikkeuksellisen vaikeassa taloustilanteessa kuntien tulojen leikkaamista esitetyllä tavalla ja ottaen huomioon kuluvan hallituskauden aikana jo tehdyt leikkauspäätökset. Esitys johtaa entistä vakavampiin talousvaikeuksiin ja veronkorotuksiin yhä useammassa kunnassa. Leikkaukset kohdistuvat kaikkien kuntalaisten peruspalveluihin, mutta leikkauksen merkitys on paljon suurempi vähätuloisille työttömille ja eläkeläisille sekä niille, jotka palveluja eniten tarvitsevat, kuin hyvätuloisille.

2. Kuntien kiinteistö- ja jäteverotulojen lisätuoton "imurointi" valtion talousarvion yleiskatteeksi

Vuosien 2015—2018 valtiontalouden kehyspäätökseen sisältyi päätös kuntien yleisen ja vakituisen asuinrakennuksen kiinteistöveroprosenttien ala- ja ylärajojen nostamisesta. Vuoden 2015 talousarvioesityksen yhteydessä ratkaisun arvioitiin lisäävän 48 miljoonalla eurolla kuntien verotuloja. Nyt hallitus esittää, että tämä verotulojen lisäys siirretään valtion talouden menojen kattamiseen.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä pitää tätä ehdotusta kuntien ja yleinen taloustilanne huomioiden täysin vääränä ratkaisuna.

Valtiovarainministeriön kunta- ja alueosaston lausunnossa esityksen toteutustapaa arvioidaan varsin kriittisesti. Sen mukaan kuntien kannalta ongelmallista on, että ensimmäistä kertaa kiinteistöveron korotukset ohjataan valtion hy-

väksi. Osa kiinteistöveron tuotosta ohjautuu pysyvästi valtiolle. Kiinteistövero on pidetty jo pitkään veromuotona, jonka painoa kuntien tuloista tulisi kasvattaa sen vakauden vuoksi. Tämä on nostettu erityisesti valtion puolelta esille. Tähän ajatteluun sopii huonosti, että kunnat pakotetaan nostamaan veroprosentteja ja samalla imuroidaan tuotto valtiolle.

VM:n kunta- ja alueosaston lausunnon mukaan kuntien välillä tämä ratkaisu aiheuttaa epäoikeudenmukaisuutta. Aikaisemmin veroprosenttia nostaneet kunnat saavat pitää tulonlisäyksen täysimääräisenä, vaikka kunta olisi nostanut prosenttia esimerkiksi tälle vuodelle. Ylärajojen nostamiselle on arvioitu tuotto-odotus, jota ei pystytä laskemaan kuntakohtaisesti. Laskelmissa se joudutaan kohdentamaan kaikille kunnille, myös niille, joiden veroprosentti ei muutu ensi vuonna.

Valiokuntakäsittelyn aikana ja liikenne- ja kuntaministeri Paula Risikon aloitteesta nousutta ehdotusta vastaavien leikkausten kohdistamisesta jäteveron tuottoon kiinteistöveron tuoton sijasta pidämme niin ikään kuntien taloudellista asemaa vaarantavana toimenpiteenä, emmekä puolla myöskään tällaista korvaavaa ratkaisua.

3. Harkinnanvaraisten valtionosuuksien poistaminen

Kevään 2013 kehyspäätökseen sisältyi päätös harkinnanvaraisen valtionosuuden korotuksen leikkaamisesta 10 milj. eurolla. Viime kevään kehyspäätöksen perusteella määrärahaa päätettiin pienentää edelleen 10 milj. eurolla ja samalla lakkauttaa harkinnanvarainen valtionosuuden korotus. Kahden edellisen kehyspäätöksen nojalla talousarvioesitykseen sisältyi 20 milj. euron vähennys peruspalvelujen valtionosuusmomentille. Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä pitää tätä ratkaisua monestakin syystä epätarkoituksenmukaisena.

Valiokunnassa hallituspuolueiden toimesta tehty muutos, joka säilyttää harkinnanvaraisen valtionosuuden lakipykälän, ei auta tukalassa taloudellisessa tilanteessa olevia kuntia, koska budjettiesityksessä vuodelle 2015 ei ole esitetty määrärahoja kyseiselle momentille.

Valtionvarainministeriön kunta- ja alueosaston lausunnossa on nostettu esiin useita perusteita sille, miksi harkinnanvaraisista valtionosuksista ei pitäisi luopua. Seuravaassa toistan nämä perusteet:

1. Vastaava järjestelmä on käytössä laajasti eri maissa, myös sellaisissa, joissa valtionpuj järjestelmä ja kuntien/valtion kustannusten- ja tehtävienjako poikkeaa pohjoismaisesta mallista. Järjestely ei siis ole ollut pelkästään suomalainen.

2. Koska korotettu valtionosuus voitaisiin kohdentaa täsmällisesti, päästäisiin pienehköllä määrärahalla kohtuullisen tehokkaaseen tulokseen. Erityisesti tämä koskee kriisiytymässä olevia kuntia tai niitä koskevien päätösten jälkihoidtoa. Poikkeuksellisissa, tilapäisissä ja ennakoimattomissa talousvaikeuksissa olevien kuntien arviointimenettelyssä harkinnanvaraisella valtionosuuden korotuksella voitaisiin valtion puolelta osallistua ko. kuntien talouden kohentamiseen. Niiden kuntien kohdalla, joissa valtioneuvosto on päättänyt ns. pakkoliitoksesta, on harkinnanvaraisella korotuksella mahdollisuus tukea uuden kunnan taloudellista tilannetta sen alkuvaiheessa.

3. Nykyisessä muodossa järjestelmä ei rasi- ta valtiontaloutta. Se lisää omalta osaltaan niitä etuja, joita on saatu aikaiseksi esimerkiksi kuntien yhteisellä varainhankinnalla ja kollektiivisella takausjärjestelmällä. Välillisesti järjestelmän olemassaololla voidaan katsoa olevan vaikutusta myös kuntien luottokelpoisuuteen.

4. Myöntäminen on sidottu kunnan omiin toimenpiteisiin talouden tasapainottamiseksi (tasapainottamissuunnitelma, ehdot, seuranta). Avustusta ei siis myönnetä automaattisesti. Korotuksen tarveharkinnassa otetaan huomioon tilinpäätöstietojen lisäksi kuntien hakemusten yh-

teydessä toimittama aineisto sekä muut paikalliset erityisolosuhteet.

5. Kuntatalous on lähivuosina poikkeuksellisen vaikean tilanteen edessä (heikko talouskasvu, valtion päättämät valtionosuusvähennykset, valtionosuusperusteiden muutoksen valtionosuuksien vähennysvaikutukset noin kahdessa kolmasosassa kuntia). Tilanteella on ainakin kaksi vaikutusta: kunnallisveroaste tulee nousemaan olennaisesti ja nopeammin kuin useisiin vuosikymmeniin, toisaalta erityisissä poikkeuksellisissa, tilapäisissä ja ennakoimattomissa talousvaikeuksissa olevien kuntien määrä tulee kasvamaan voimakkaasti. Kuntien yhdistymiset ovat joissakin tilanteissa avuksi.

6. Valtio on viime kädessä vastuussa kunta- laisten välttämättömien palvelujen turvaamisesta tilanteessa, jossa kunta joutuu poikkeuksellisiin, tilapäisiin ja ennakoimattomiin talousvaikeuksiin. Kuntien talousvaikeudet eivät välttämättä johdu kunnan omista ratkaisuksista vaan yhä laajemmin valtion toimenpiteistä tai talouden rakennemuutoksen aiheuttamista verotulomenetyksistä. Harkinnanvaraisella valtionosuuden korotuksella pystytään reagoimaan verotulojen laskuun verotuloihin perustuvaa valtionosuuden tasausta nopeammin.

7. Osana Suomen luottoluokitusta kansainväliset luottoluokittelijat (Moody's ja Standart & Poors) selvittävät vähintään kerran vuodessa myös kuntien taloustilanteen ja niiden lainanhoidon kehityksen. Valtiovarainministeriön kunta- ja aluehallinto-osaston edustajat tapaavat em. luokittelijat vuosittain lokakuussa. Luottoluokittelijat ovat varsin hyvin perillä Suomen kuntakentän tilanteesta ja ovat erittäin kiinnostuneita mahdollisista häiriötekijöistä kuntakentässä ja yksittäisen kunnan maksukykyä. Erityisesti heitä kiinnostavat toimenpiteet, joilla turvataan tai parannetaan lyhyellä ja pitkällä aikavälillä kunnan maksukykyä. He ovat esittäneet suurta mielenkiintoa harkinnanvaraista korotusta kohtaan, koska tämä on keskeinen toimenpide, kun puhutaan nykyisestä tilanteesta ja yksittäisen kunnan luotonmaksukykyä äkillisessä taloustilanteessa.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että lakiesitys hylätään.

Helsingissä 5 päivänä joulukuuta 2014

Risto Kalliorinne /vas